

Tekst pripravili: Milica Antić Gaber in Mirna Berberović

Članice raziskovalnega tima: Milica Antić Gaber, Mirna Berberović in Jasna Podreka.

Strankarski vratarji - ovira ali pomoč pri vstopanju žensk v politiko?

1. UVOD

Stranke so eden najpomembnejših političnih akterjev v boju za pomembne politične funkcije. Stranke so tiste, ki za volitve vlagajo kandidatne liste, pri čemer najprej na različne načine izpeljujejo postopke selekcije in nabora kandidatke in kandidatov zanje. Zaradi tega so stranke in njihovi najvišji organi, lahko pa tudi posamezniki in posameznice znotraj njih, tisti, ki odpirajo ali zapirajo vrata tistim, ki vstopajo v politično polje.

Ker projekt *OPENN – Osvojiti politično enakost z novimi imeni* raziskuje razloge za neenako prisotnost žensk in moških v lokalni politiki in problematizira izjemno nizko prisotnost žensk v njej, je bilo smiselno poiskati razloge za to pri političnih strankah.

Vprašanje, ki se nam je ob tem zastavljalo je: »Kako v strankah/listah/iniciativah ravnajo tisti ljudje, ki iščejo in rekrutirajo potencialne kandidatke in kandidate za vstop v politiko?«. Zanimalo nas je, kakšne so potrebe teh tako imenovanih političnih vratarjev in s kakšnimi ovirami se srečujejo pri rekrutaciji kandidatov in kandidatke. Pri tem nas je zanimalo tudi, ali pri svojem delu vzdržujejo in reproducirajo določene spolne stereotype.

Politične vratarje¹, ki smo jih vzeli pod drobnogled v pričujoči raziskavi, lahko definiramo kot osebe, ki določajo merila za vstop posameznikov in posameznic med politične elite. Ker imajo politični vratarji moč, da regulirajo vstop posameznikov_ice v politične elite, lahko s svojim delovanjem prav tako onemogočajo obravnavo določenih družbenih vprašanj, s tem ko preprečujejo vstop v politiko določenim družbenim skupinam, ki se zavzemajo za ta vprašanja. (Rasmussen 1981, 601) Vendar tako kot politični vratarji lahko onemogočajo posamezne kandidate_ke, jih lahko tudi spodbujajo. To je pomembno privzeti, saj, kot so pokazale številne raziskave (Rasmussen 1981; Cheng in Tavits 2011, idr.), v situaciji, ko vratarji izbirajo med kandidati in kandidatkami s podobnimi referencami, so ženske manjkrat izbrane. (Cheng in Tavits 2011: 461) »Povedano drugače, ni potrebno, da je ženska samo enako dobra, ampak mora očitno biti mnogo boljša od katerega koli moškega, da bi lahko bila izbrana.« (Rasmussen 1981: 606) Tako lahko, na podlagi evidentno nizke prisotnosti žensk v

¹ Ker so strankarski vratarji večinoma moški, bomo v nadaljevanju teksta uporabljali zgolj moško slovnično obliko.

politiki, še posebej v lokalni politiki, sklepamo, da »strankarski uradniki uporabljajo svoj položaj vratarja, da ženskam omejujejo vstop med politične elite« (Rassmusen 1981: 604).

Posebej pomembno se nam zdi izpostaviti, da bodo politični vratarji veliko bolj verjetno rekrutirali in promovirali posameznike_ce, ki so podobni njim samim. Študije kažejo, da je prisotnost ženskih političnih elit povezana z večjim številom kandidatke, ženske namreč veliko pogosteje spodbujanje druge ženske k politični aktivnosti, kajti političarke pogosteje dajejo prednost ženskim značilnostim in spodbujajo zakone s katerimi se zvišuje število kandidatke. (Niven 1998; Tremblay in Pelletier 2001; Cheng in Tavitis 2011)

Ker pri nas takšnih raziskav še nimamo, smo nanizane ugotovitve tujih raziskovalk in raziskovalcev privzeli kot izhodišča našega raziskovanja mnenj, stališč, pogledov in ravnanj strankarskih vratarjev, ki na nacionalni in/ali lokalni ravni sprejemajo zgoraj izpostavljene odločitve.

Iz dosedanjih raziskav volilnih uspehov in neuspehov kandidatke na volitvah v DZ ali na lokalni ravni, pa tudi volitev za EP pa smo lahko sklepali, da so bile kandidatke velikokrat postavljene v težje izvoljive okraje ali mesta na kandidatni listi, kar pa je rezultat delovanj strankarskih vrhov (vratarjev) in zato imele manjše izvolitvene možnosti. (Antić Gaber 1998, Murko-Pleš, idr. 2015)

2. METODOLOGIJA

Da bi lahko dobili čim bolj relevantne in neposredne odgovore na vprašanja tistih, ki izbirajo, selekcionirajo in pomembno vplivajo na uvrščanje kandidatke in kandidatov na kandidatne liste za volitve, smo se odločili, da tem osebam pošljemo anketni vprašalnik in s tem zagotovimo kar največjo mero anonimnosti pri izpolnjevanju. Prejšnje izkušnje pri podobnih raziskavah v Sloveniji nas namreč učijo, da je do teh oseb izjemno težko priti, z njimi vzpostaviti osebni stik, a tudi dobiti zanesljive odgovore.

V sled prejšnjih dobrih izkušenj smo pripravili anketni vprašalnik in izvedli spletno anketo (<http://www.1ka.si>). Pred samo izvedbo je bila izpeljana testna anketa (nekaj izbranih anketirancev), katere namen je bil izpopolniti anketna vprašanja. Testirali samo izvedbo iz vsebinskega vidika, s stališča izvedljivosti in glede potrebnega časa za njeno izpolnjevanje. Anketa v celoti obsega 41 vsebinskih vprašanj, od tega je 27 krovnih vprašanj, 14 podvprašanj, pri čemer so 3 vprašanja povezanih z demografijo, dodali smo tudi možnost za končni komentar. Večina (39) vprašanj je bilo zaprtega tipa, 2 (pod)vprašanja sta bili odprtega tipa in 27 vprašanj je imelo možnost opisnega odgovora pod kategorijo »drugo«.

Anketa je bila poslana preko elektronske pošte, in sicer tistim, za katere smo sklepale, da so na pozicijah političnih vratarjev. Najprej smo anketo poslale na izbrane naslove iz baz partnerskih organizacij na projektu. Zaradi nizkega odziva povabljenec smo kasneje vzorec razširile in vanjo vključile sekretarje večjih slovenskih političnih strank, nekaterih list in iniciativ ter jih prosile za posredovanje ankete tistim, ki za njihove stranke izbirajo kandidate_ke za kandidatne liste. Tem smo dodali tudi naslove številnih slovenskih občin, s čimer smo želeli zajeti čim širši krog relevantnih akterjev in čim širšo geografsko pokritost. Anketa je bila poslana na skupno 181 naslovov. Anketiranje je potekalo en mesec in pol od 15.02. do 1.4.2016. V tem času smo zabeležili 135 klikov na anketo.

Za veljavne smo šteli vse ankete, kjer anketiranke odgovorile na vsaj vsa obvezna vprašanja. Takih anket je bilo 29. Rezultate smo analizirali s pomočjo orodij, ki jih ponuja 1ka ter jih interpretirali in analizirali v pričujočem besedilu.

3. VZOREC

V pričujoči raziskavi je v vzorec zajetih 29 respondentov (moških in žensk), ki so na višjih položajih v strankah in listah ter posameznike_ ce, ki opravljajo županske funkcije v večjih in manjših slovenskih občinah in so odgovorni_e za iskanje novih kandidatov in kandidatk. Razmerje respondentov_k glede na spol je bilo skoraj izenačeno (15 žensk in 14 moških). Pričujoče razmerje zajetih glede na spol v našem vzorcu je povedno, saj med drugim kaže tudi na to, kdo se je s problemom nizke prisotnosti žensk v politiki sploh pripravljen ukvarjati, kdo v tem prepoznava problem in kdo je pri reševanju le-tega pripravljen sodelovati.

Večina respondentov in respondentk je iz večjih občin z več kot 12 člani občinskega sveta, teh je bilo 20. 7 respondentov_k pa je bilo iz manjših občin z manj kot 12 člani občinskega sveta. Dva respondenta se nista izjasnila o velikosti občine.

Respondente_ke smo spraševali tudi po njihovi pripadnosti stranki, listi ali inciativi. 11 respondentov se je izjasnilo kot pripadnikov različnih strank. Pri tem so prevladovali moški, (8) in 3 ženske. Respondenti so v strankah opravljali različne funkcije, od predsedniške in drugih vodstvenih funkcij, preko funkcije tajnika_ ce stranke, tajnika lokalnega odbora, do predsednika mestnega odbora stranke in predsednice ženskega odbora stranke. Tri_ je respondenti_ ke so bili člani_ ce list, 9 respondentov_k pa se je izjasnilo kot drugo, pri čemer je šlo za neodvisne kandidate_ ke in nekdanje člane_ ice strank/list.

4. OSNOVNE UGOTOVITVE

4.1 Ovire

Najprej smo respondente in respondentke vprašale, kateri so po njihovem mnenju razlogi za nizko prisotnost žensk v lokalni politiki, pri čemer smo jim ponudili možnost treh odgovorov. Med ponujenimi odgovori so se izprašanci_ ke najbolj pogosto odločili, da razlog za to tiči v pomanjkanju izkušenj žensk z delom v politiki. Temu je sledila njihova ocena, da gre razlog za to pripisati »nezainteresiranosti žensk za delo v politiki«. Pri tem so moški najpogosteje menili, da je razlog za nižjo prisotnost žensk v politiki nizek ugled politike pri ženskah, pomembno pa se jim je zdelo tudi, da ženske nimajo dovolj izkušenj z delom v politiki. Omenjali so tudi »negativen odnos lokalnega okolja do žensk v politiki«, problem, da »volilni sistem negativno vpliva na izvolitvene možnosti žensk« in da »ženske preveč cenijo svoje dosežke v poklicu, da bi jih tvegale za delo v politiki«.

Respondentke so ocenile, da je med navedenimi najpomembnejši razlog za nižjo prisotnost žensk v politiki njihovo pomanjkanje izkušenj z delom v politiki. Poleg tega pa so menile, da ženske preveč cenijo svoje dosežke v poklicu, da bi jih tvegale za delo v politiki kakor tudi, da med ženskami vlada nezainteresiranost za delo v lokalni politiki.

Pomenljive rezultate smo dobili tudi, ko smo odgovore analizirali glede na velikost občine iz katere je respondent_ ka prihajal_a. Tisti iz večjih občin so kot najpomembnejše razloge za nizko prisotnost žensk v politiki izpostavili pomanjkanje izkušenj z delom v politiki pri ženskah, nizek ugled politike pri ženskah in problem, da ženske preveč cenijo svoje dosežke v poklicu, da bi jih tvegale za delo v politiki. Politični vratarji iz manjših občin pa so večinoma menili, da je za nižjo prisotnost žensk kriva njihova nezainteresiranost za delo v politiki, sledili so odgovori, ki izpostavljajo, da imajo ženske manj izkušenj z delom v politiki in da problem predstavlja volilni sistem, ki negativno vpliva na izvolitvene možnosti žensk. (Tabela 1)

Videti je, da v večjih občinah vratarji izpostavljajo razloge, ki zadevajo osebne zadržke in pomisleke žensk, ki se poteguje za politično kariero – torej njihovo pomanjkanje izkušenj in pa njihov negativen odnos do politike, kar implicitno odraža tudi splošni ugled politike v slovenski javnosti. Na drugi strani je, lahko bi rekli, skoraj pričakovan odgovor, da so ženske manj zastopane na lokalni ravni, predvsem v manjših občinah, zaradi lastnega ne-interesa za politiko. Tukaj se nam torej pokaže, kako se v naši politični kulturi razlogi za nizko prisotnost žensk v politiki najprej pripisujejo njim samim, torej stereotipnim lastnostim ženskam – kot spola, medtem ko se sistemske ovire za vstop žensk v politiki, kot je volilni sistem, razvrščanje na kandidatnih listah in konec koncev odnos lokalnega okolja do žensk, smatrajo za manj pomembne.

Tabela 1: Razlogi za nizko prisotnost žensk v lokalni politiki (glede na velikost občine)

Navedite velikost vaše občine: (Q39)	Kje vi vidite razloge za neenako prisotnost moških in žensk v lokalni politiki? (Q2)									
	Nizek ugled politike pri ženskah (Q2a)	Nezainteresiranost žensk za delo v lokalni politiki (Q2b)	Vsesplošno pomanjkanje podpore ženskam v politiki (Q2c)	Negativen odnos vašega lokalnega okolja do žensk v politiki (Q2d)	Preobremenjenost žensk z delom in odgovornostmi v zasebnem življenju (Q2e)	Ženske preveč cenijo svoje dosežke v poklicu, da bi jih tvegale za delo v politiki (Q2f)	Postavlja neizvoljiva mesta (Q2g)	Volilni sistem negativno vpliva na izvolitvene možnosti žensk (Q2h)	Ženske imajo manj izkušenj z delom v politiki (Q2i)	Drugo: (Q2j)
Večja občina (občina z več kot 12 članov občinskega sveta)	2,7	2,3	1,9	2,5	2,0	2,7	1,9	2,4	2,8	2,5
Manjša občina (občina z manj kot 12 članov občinskega sveta)	2,0	2,5	1,5	1,8	1,5	1,5	1,5	2,3	2,3	0,0
Drugo:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

V nadaljevanju nas je zanimalo, ali politični vratarji menijo, da je razloge za nizko prisotnost žensk v (lokalni) politiki mogoče iskati v odnosu širše javnosti, torej volilnega telesa, do žensk. Ko smo jih vprašali »Menite, da so kriteriji širše javnosti za ocenjevanje primernosti za vstop v politiko za ženske drugačni kot za moške?«, je večina (47 %) odgovorila z »Da«. Nadalje smo tem političnim vratarjem, ponudile več odgovorov, ki so opisovali ključne razlike v odnosu širše javnosti, ko govorimo o ženskah. Moški so tukaj najpogosteje menili, da je širša javnost bolj kritična do žensk predvsem in njihovih mnenj in stališč (62,50%). Tudi ženske so izpostavile ta problem (57%), a so v enaki meri menile, da ima širša javnost višja pričakovanja do žensk nasploh (57%).

Pri vprašanju kriterijev presojanja žensk s stani širše javnosti so se pokazale razlike, ko smo odgovore analizirale glede na velikost občine, v kateri politični vratarji delujejo. Politični vratarji iz večjih občin so v večini menili, da je širša javnost bolj kritična do žensk pri presojanju njihovih mnenj in stališč (67%) ter da volilno telo goji višja pričakovanja do žensk, ko gre za urejeno družinsko življenje (67%). Na drugi strani so politični vratarji iz manjših občin izpostavili, da ima širša javnost višja pričakovanja do žensk nasploh (60%) in z 60 odstotnim odgovorom »Večja družbena prepoznavnost/vidnost« opozorili na problem nevidnosti žensk v manjših lokalnih okoljih. (Tabela 2)

Tabela 2: Razlike v kriterijih širše javnosti glede na spol (glede na velikost občine)

		V čem zaznavate ključne razlike, ko gre za ženske? (Q5)							Skupaj
		Višja pričakovanja nasploh (25)	Višja pričakovanja glede političnih kompetenc (26)	Višja pričakovanja glede strokovne usposobljenosti (27)	Višja pričakovanja glede urejenega družinskega življenja (28)	Večja družbena prepoznavnost/vidnost (29)	Večja kritičnost glede presojanja izrečenih mnenj, stališč (30)	Drugo: (31)	
Navedite velikost vaše občine: (Q39)	Večja občina (občina z več kot 12 članov občinskega sveta) (1)	4	3	3	6	0	6	0	9
		44,44%	33,33%	33,33%	66,67%	0,00%	66,67%	0,00%	100,00%
	Manjša občina (občina z manj kot 12 članov občinskega sveta) (2)	3	2	0	0	3	2	0	5
		60,00%	40,00%	0,00%	0,00%	60,00%	40,00%	0,00%	100,00%
	Drugo: (3)	0	0	0	0	0	0	0	0
		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
Skupaj	7	5	3	6	3	8	0	14	
	50,00%	35,71%	21,43%	42,86%	21,43%	57,14%	0,00%	100,00%	

V nadaljevanju smo nas je zanimalo, ali politični vratarji menijo, da je odnos njihovega lokalnega okolja drugačen do moških kot do žensk. Večina (59%) je menila, da ni. Drugače so odgovorili le politični vratarji iz manjših občin, kjer jih je 50 odstotkov odgovorilo, da je odnos njihovega lokalnega okolja drugačen do žensk kot do moških. V nadaljevanju so ti najpogosteje izrazili mnenje, da je njihovo lokalno okolje bolj naklonjeno moškim kot ženskam, a tudi, da so volivci bolj kritični do žensk kot do moških. Med tistimi, ki so menili, da je odnos njihovega lokalnega okolja drugačen do moških kot do žensk, je bilo 36 odstotkov moških (zagovarjali so, da je njihovo lokalno okolje bolj naklonjeno moškim kot ženskam) in 29 odstotkov žensk. Tukaj vidimo, da se razlike v odnosu volivcev do moških in žensk, po mnenju političnih vratarjev, kaže predvsem v manjših lokalnih okoljih, ki so bolj naklonjena

moškimi. Povedno je tudi, da več moških kot žensk meni, da je lokalno okolje bolj naklonjeno moškimi kot ženskam.

Pri raziskovanju ovir s katerimi se srečujejo politični vratarji, smo želele ugotoviti tudi, ali menijo, da ovire obstajajo tudi pri kandidatkah samih in njihovi motivaciji oz. pomislekih pri vstopu v politiko. V eni izmed prejšnjih raziskav, ki je bila izvedena v sklopu projekta *OPENN*, smo namreč raziskovale ovire in potrebe novo izvoljenih, a tudi neizvoljenih, političark. Ugotovljeno je bilo, da ženske kot najpogostejše ovire za svoje politično delovanje izpostavljajo družino, tako v smislu njihovih skrbstvenih obveznosti do družinskih članov in članic, kot tudi problem nizkega ugleda politike v slovenski družbi, pri čemer bi njihovo politično delovanje lahko »metalo slabo luč« na njihovo družino, predvsem otroke. Poleg težav pri usklajevanju družinskega in političnega življenja so ženske izpostavile tudi problem lastnega pomanjkanja samozavesti, ki pa je med drugim povezano s pomanjkanjem izkušenj z delom v politiki. S tem zavedanjem, smo politične vratarje vprašali: »Katere pomisleke v zvezi s kandidiranjem kandidatke najpogosteje izpostavljajo?«. Odgovori vratarjev so se v veliki meri skladali z že prej ugotovljenim. Respondenti so med pomisleki žensk poudarili nizek ugled politike (46%) in zadržek žensk pri izpostavljanju sebe in družine v javnosti (46%). Respondentke pa so največkrat odgovorile, da ženske zadržuje pomanjkanje izkušenj z delom v politiki (53%) in pomanjkanje samozavesti (40%). Pomeljiva razlika v odgovorih se je ponovno pokazala glede na velikost občine. Politični vratarji iz večjih občin so o pomislekih kandidatk večinoma odgovarjali: »Izpostavljenost sebe in družine v javnosti« (40%), »Pomanjkanje izkušenj z delom v politiki« (35%) in »Nezanimanje za delo v lokalni politiki« (35%). Na drugi strani, so tisti iz manjših občin večinsko menili, da sta ključna pomisleka v enaki meri »Pomanjkanje samozavesti« (71%) in »Pomanjkanje izkušenj z delom v politiki« (71%), poleg tega pa so na drugo mesto ponovno enakovredno postavili, da imajo ženske pomisleke zaradi pomanjkanja podpore v lokalnem okolju (43%), zaradi strahu pred tveganjem profesionalne kariere (43%) in zaradi izpostavljanja sebe in družine v javnosti (43%). (Tabela 3)

Zanimivo je, da nihče izmed respondentov iz manjših občin ni menil, da je razlog za zadržanost žensk pri kandidaturi njihovo nezanimanje za delo v politiki. Spomnimo, da je pri našem prvem vprašanju o razlogih za nizko prisotnost žensk v politiki izstopal odgovor, da je kriva nezainteresiranost žensk za delo v politiki (pri vratarjih manjših občin je ta odgovor dosegel največji delež), kar je v bistvu v nasprotju z tukaj pridobljenim rezultatom. Ugotovljeno tukaj morebiti razkriva, da je prepričanje o nezainteresiranosti žensk za delo v politiki v bistvu predsodek, ki ga vzdržujejo politični vratarji sami.

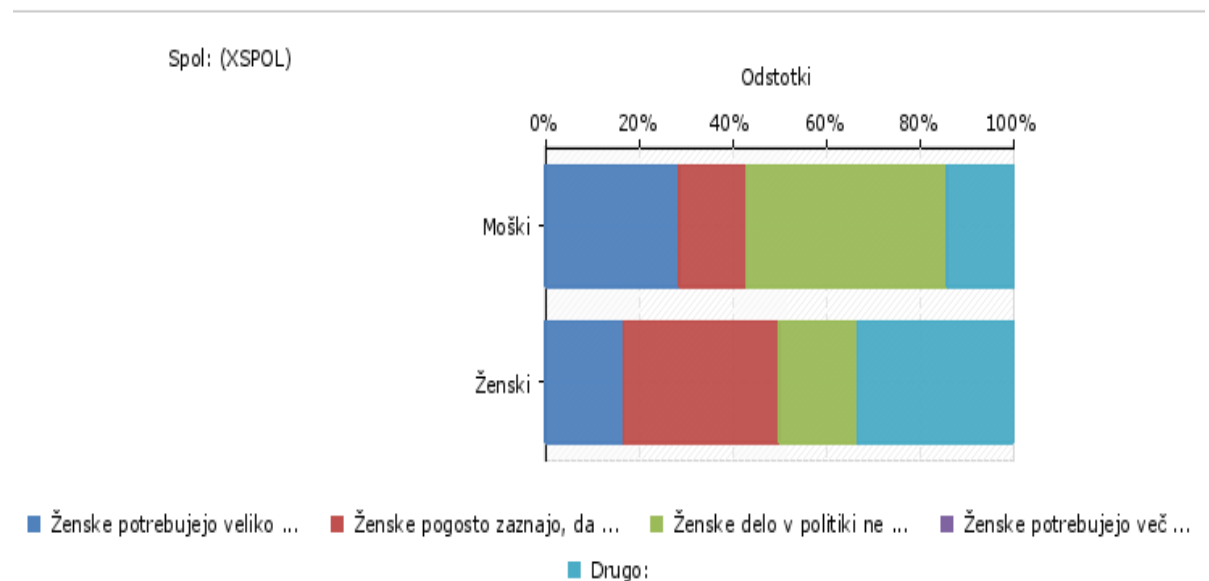
Tabela 3: Pomisleki kandidatke v zvezi s kandidiranjem (glede na velikost občine)

		Katere pomisleke v zvezi s kandidiranjem kandidatke najpogosteje izpostavljajo? (Q26)												
		Nizek ugled politike (148)	Nezanimanje za delo v lokalni politiki (149)	Pomanjkanje podpore v zasebnem življenju (150)	Pomanjkanje podpora lokalne okolju (151)	Strah pred izgubo zaposlitve in tveganjem profesionalne kariere (152)	Pomanjkanje samozavesti (153)	Pomanjkanje izkušenj delom v politiki (154)	Izpostavljenost sebe in družine v javnosti (155)	Bojazen pred strankarsko zaznamovanostjo (156)	Do žensk neprijazno lokalno okolje (157)	Nič od tega (158)	Drugo: (159)	Skupaj
Navedite velikost vaše občine: (Q39)	Večja občina (občina z več kot 124 članov občinskega sveta) (1)	7	1	1	3	4	7	8	4	2	1	1	20	
		20,00%	35,00%	5,00%	5,00%	15,00%	20,00%	35,00%	40,00%	20,00%	10,00%	5,00%	5,00%	100,00%
	Manjša občina (občina z manj kot 122 članov občinskega sveta) (2)	0	0	3	3	5	5	3	0	2	1	0	7	
		28,57%	0,00%	0,00%	42,86%	42,86%	71,43%	71,43%	42,86%	0,00%	28,57%	14,29%	0,00%	100,00%
	Drugo: (3)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
	Skupaj	6	7	1	4	6	9	12	11	4	4	2	1	27
		22,22%	25,93%	3,70%	14,81%	22,22%	33,33%	44,44%	40,74%	14,81%	14,81%	7,41%	3,70%	100,00%

Zanimalo nas je tudi, kako se kandidatke reagirajo glede možnosti kandidiranja. Večina, 64 odstotkov vseh političnih vratarjev (pri čemer nismo zaznali razlik ne glede na spol in ne glede na velikost občine), je povedala, da je ženske praviloma potrebno povabiti večkrat preden se odločijo, da bodo kandidirale.

Ovire političnih vratarjev smo iskale tudi pri njihovih morebitnih težavah z zapolnitvijo spolnih kvot. Izkazalo se je, da polovica vseh, v manjših občinah pa celo 57 odstotkov, političnih vratarjev pove, da ima težave z zapolnitvijo kvot. Zato smo jih v nadaljevanju smo vprašale, zakaj menijo, da je tako. Respondenti so v večini (47%) menili, da žensk delo v politiki ne zanima dovolj, medtem ko so bile respondentke najpogosteje (33%) menile, da »Ženske zaznajo, da jih hočejo kandidirati samo zaradi zapolnitve kvot«. (Slika 3) Pri tem se ponovno pokaže pomenljiv predsodek moških, ki menijo, da žensk delo v politiki ne zanima.

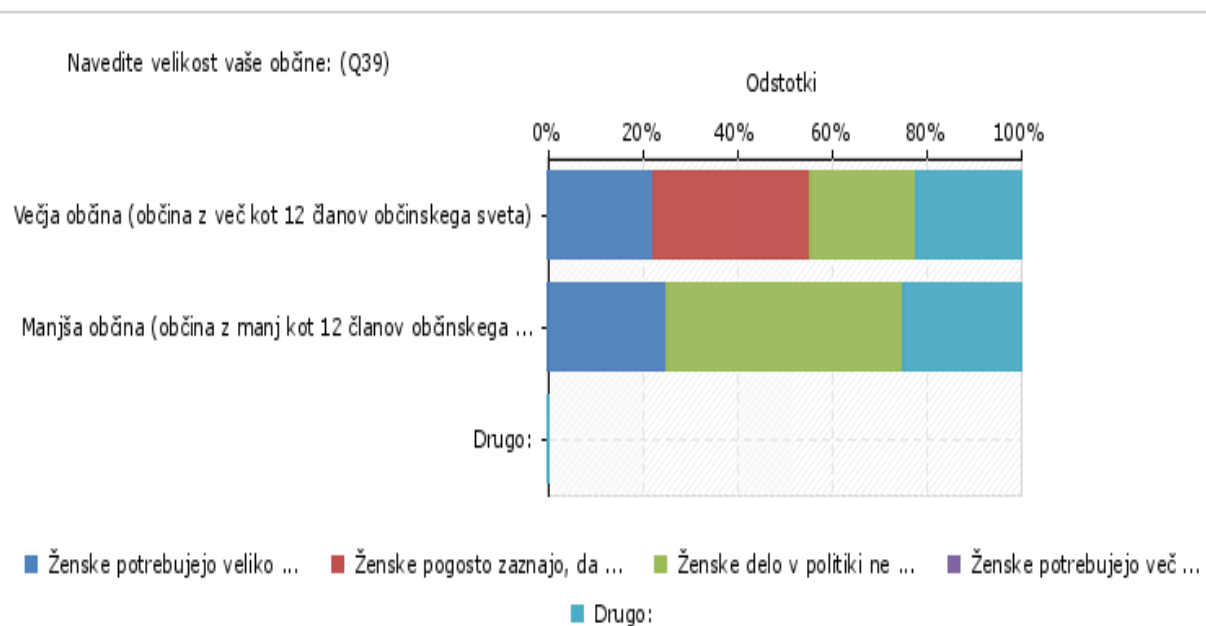
Slika 3: Glavni razlog za težave z izpolnitvijo kvot (glede na spol)

Možni odgovori: Ženske potrebujejo veliko dodatnih spodbud za kandidiranje; Ženske pogosto zaznajo, da jih želimo kandidirati zgolj za izpolnitev kvote; Ženske delo v politiki ne zanima dovolj; Ženske potrebujejo več dodatnih izobraževanj in usposabljanj; Drugo.

Pomenljiv rezultat smo dobile tudi glede na velikost občine, saj so vratarji v manjših občinah ponovno menili, da je bistven razlog nezanimanje žensk za delo v politiki (50%). (Slika 4)

Slika 4: Glavni razlog za težave z izpolnitvijo kvot (glede na velikost občine)

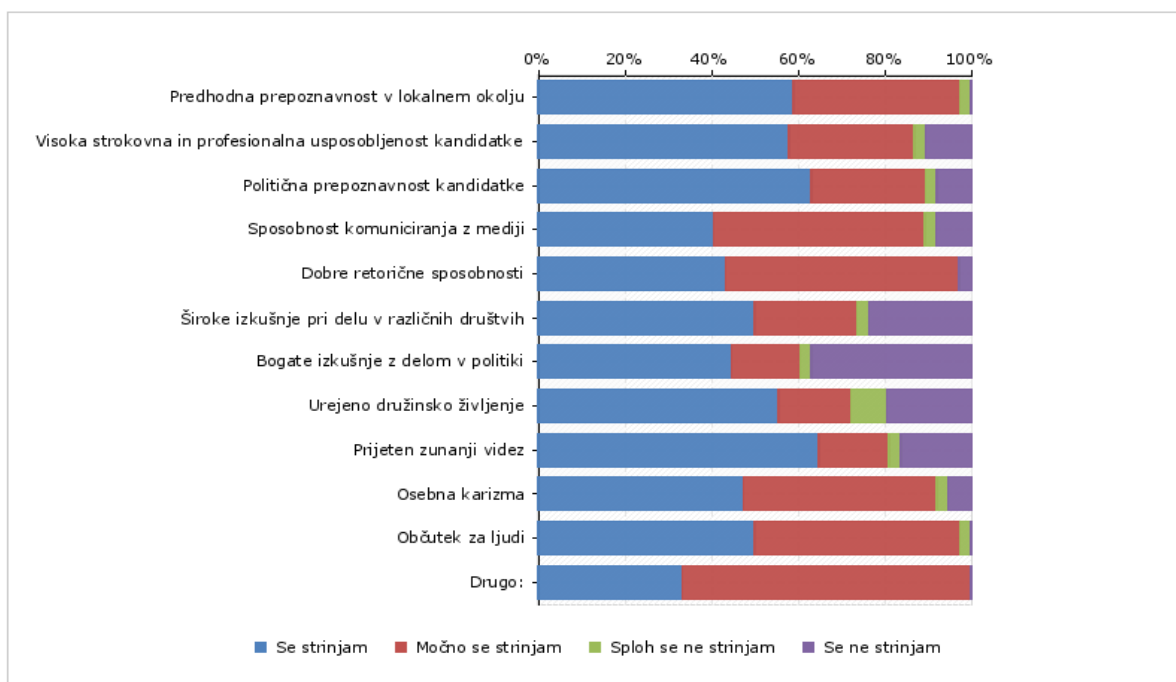
Možni odgovori: Ženske potrebujejo veliko dodatnih spodbud za kandidiranje; Ženske pogosto zaznajo, da jih želimo kandidirati zgolj za izpolnitev kvote; Ženske delo v politiki ne zanima dovolj; Ženske potrebujejo več dodatnih izobraževanj in usposabljanj; Drugo.

4.2 Potrebe

Kot smo omenile so politični vratarji tisti, ki v strankah skrbijo za selekcijo, rekrutacijo in izbor primernih kandidatov za različne volitve, kakor tudi za različne druge politične pozicije. Zato nas je zanimalo, s katerimi problemi se pri tem srečujejo, kako sami vidijo ta proces, kako ga načrtujejo in izvajajo, kakšnih praks se poslužujejo in kakšne značilnosti, sposobnosti, znanja in kompetence pri potencialnih kandidatih_lah iščejo.

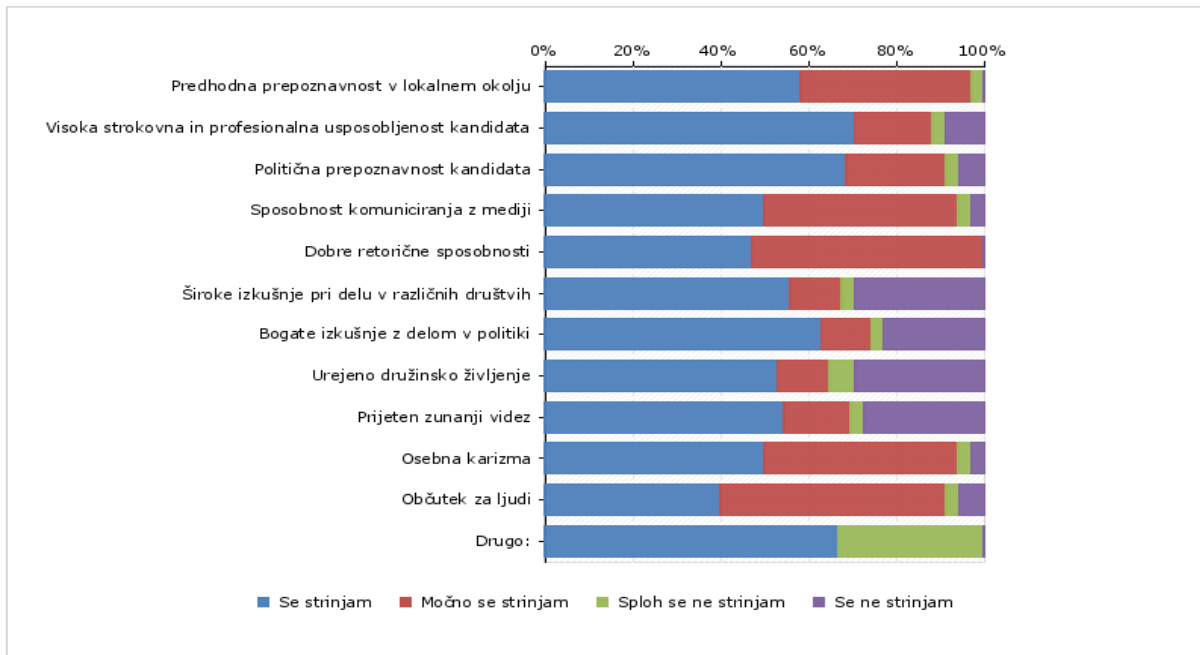
Ko so bili vprašani po značilnosti in kompetencah, ki po njihovem mnenju tvorijo idealne kandidatke, je v zvezi s kandidatkami (Slika 5) so anketiranci kot najpomembnejšo značilnost kandidatke navedli prijeten zunanji videz, sledila je politična prepoznavnost kandidatke, nato prepoznavnost kandidatke v lokalnem okolju in šele za tem visoka strokovna in profesionalna usposobljenost kandidatke. V manjših krajih pa so najprej izpostavili urejeno družinsko življenje in nato bogate izkušnje z delom v politiki.

Slika 5: Značilnosti in kompetence, ki v največji meri oblikujejo idealno kandidatko za delo v politiki

Pri kandidatih (Slika 6) pa je bila v ospredju visoka strokovna in profesionalna usposobljenost, sledil je odgovor politična prepoznavnost kandidata, takoj za njim odgovor »Drugo«, kar niso dodatno utemeljevali, in nato bogate izkušnje v lokalni politiki. V manjših občinah so pri kandidatih prav tako najprej izpostavili urejeno družinsko življenje, sledile so široke izkušnje pri delu v različnih društvih.

Slika 6: Značilnosti in kompetence, ki v največji meri oblikujejo idealnega kandidata za delo v politiki

Odgovori na zgornja vprašanja so izjemno povedni, še posebej razlike v obravnavi moških in žensk (v politiki). Jasno se razkrijejo zakoreninjeni spolni stereotipi. Od žensk se predvsem pričakuje, da bodo lepe in urejene, da bodo tako politično kot lokalno prepoznavne in šele temu sledijo njihove strokovne in profesionalne kompetence.

Pri moških je zgodba seveda obrnjena. Na prvem mestu so njihove kompetence in politična prepoznavnost. Za moške ni tako pomembno, da so prepoznavni v lokalnem okolju, kjer želijo delovati, kar potrjuje že ugotovljeno, da je lokalno okolje bolj naklonjeno moškemu kandidatom. Glede na visok odstotek odgovora »drugo« sklepamo, da smo morda nekaj, kar dela moške kandidate bolj uspešne, spregledali, a nam žal tudi politični vratarji niso tega razkrili.

Ne smemo spregledati niti pomena, ki ga v manjših občinah pripisujejo urejenemu družinskemu življenju. Tukaj vidimo, da so manjših slovenskih krajih še vedno v ospredju tradicionalne vrednote, ki postavljajo družino na prvo mesto. Če nadalje pomislimo, kako je tradicionalna družina organizirana in kakšna je pričakovana vloga ženske v njej, morda dobimo ključni odgovor na naše izhodiščno vprašanje o problemu nizke prisotnosti žensk v lokalnem okolju^[w1].

V nadaljevanju raziskovanja potreb političnih vratarjev smo jih spraševali po osebnostih lastnostih, ki jih iščejo v kandidatih in kandidatkah. Izstopale so visoke vodstvene sposobnosti, učinkovitost in zanesljivost, ne glede na spol ali velikost občine iz katere politični vratar prihaja. Morda je zanimivo izpostaviti, da je v manjših občinah naštetim, kot pomembna lastnost kandidata sledila neodvisnost, pri kandidatki pa razumevanje. Zanimivo je tudi, da so moški na drugo mesto kot pomembno lastnost pri kandidatu izpostavili lojalnost, kar sugerira obstoj t.i. moških klubov. (Tabela 4)

Tabela 4: Lastnosti, ki jih iščete pri idealnem kandidatu – SPOL

Katere so tiste osebne lastnosti, ki jih najpogosteje iščete pri idealnem kandidatu? (Q13)																
		Lojalnost (80)	Razumevanje (81)	Neodvisnost (82)	Hvaležnost (83)	Tekmovalnost (84)	Vodstvene sposobnosti (85)	Vestnost (86)	Učinkovitost (87)	Zanesljivost (88)	Koristnost (89)	Empatija (90)	Vodljivost (91)	Prilagodljivost (92)	Druugo: (93)	Skupaj
Spol:	Moški (1)	9	6	3	1	4	9	7	10	8	3	1	1	3	0	13
		69,23%	46,15%	23,08%	7,69%	30,77%	69,23%	53,85%	76,92%	61,54%	23,08%	7,69%	7,69%	23,08%	0,00%	100,00%
	Ženski (2)	5	4	9	1	3	10	2	10	8	2	0	2	2	0	14
		35,71%	28,57%	64,29%	7,14%	21,43%	71,43%	14,29%	71,43%	57,14%	14,29%	0,00%	14,29%	14,29%	0,00%	100,00%
Skupaj		14	10	12	2	7	19	9	20	16	5	1	3	5	0	27
		51,85%	37,04%	44,44%	7,41%	25,93%	70,37%	33,33%	74,07%	59,26%	18,52%	3,70%	11,11%	18,52%	0,00%	100,00%

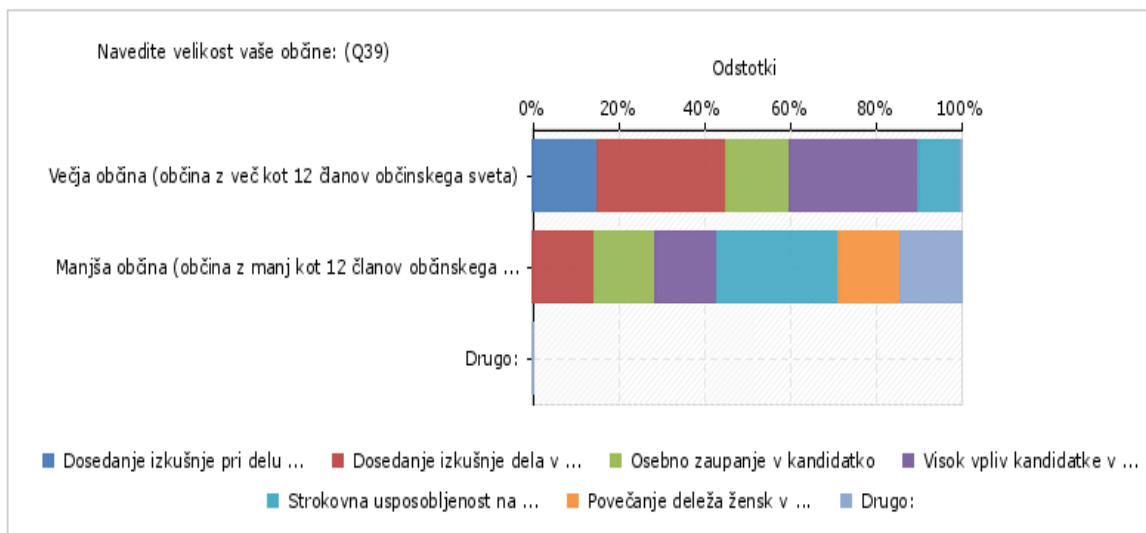
Naj navedemo še to, da so politični vratarji odgovorili, da morajo kandidate za kandidatne liste najpogosteje iskati sami (69%), pri čemer pravijo, da se najpogosteje poslužujejo osebnih mrež in zaupnikov (55%). Kljub temu je večina respondentov menila, da jim za večino kandidatnih mest ne uspe dobiti idealnih kandidatov. To so pripisovali različnim razlogom, od tega, da nabor kandidatov ne poteka primerno, da se ljudje niso pripravljani izpostavljeni, do tega, da je politika dobila negativen prizvok in ljudje niso pripravljani delovati v njej.

4.3 Predsodki

Pri raziskovanju načinov dela strankarskih vratarjev pri rekrutaciji, selekciji in izbiri kandidat in kandidatov se nam je postavljalo vprašanje, ali je mogoče pri njihovih izbirah prepoznati kakšna spolno stereotipna ravnanja. Zato smo jim zastavili vprašanje, kako pomembno je profesionalno polje iz katerega prihaja kandidat_ka. Večina repondentov je dogovorila, da je to »Odvisno od okoliščin« (52%). V nadaljevanju pa smo hotele izvedeti, ali se pojavljajo razlike glede na profesionalno polje iz katerih vratarji izbirajo kandidate in kandidatke. Izkazalo se je, da razlik skoraj ni, namreč, tako kandidate (40%) kot kandidatke (56%) najpogosteje izbirajo iz gospodarstva, pri obeh je sledil odgovor, da profesionalno polje kandidata (37%) in kandidatke (41%) ni vnaprej pomembno. Na tretje mesto so vratarji in vratarke pri kandidatkah postavili šolstvo (38%), pri kandidatih pa upravo (33%). V tem primeru tudi glede na velikost občine ni bilo opaziti kakšnih posebnosti. Čeprav težko rečemo, da na te izbire vplivajo spolni stereotipi, pa vendar ne moremo mimo dejstva, da je pri kandidatkah izpostavljeno šolstvo, ki je pri nas postalo feminiziran poklic.

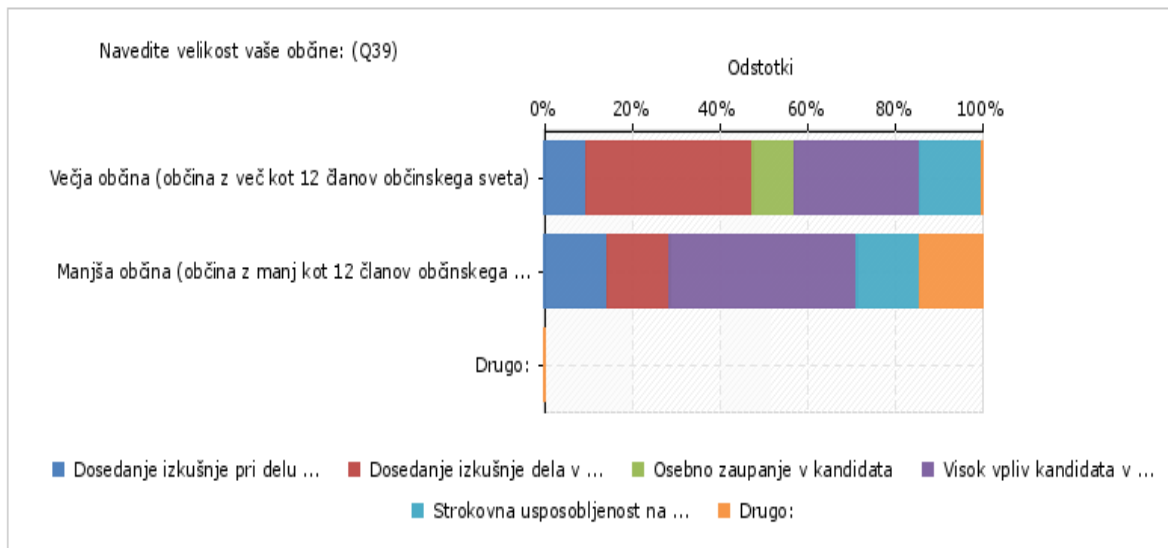
Vpliv spolnih stereotipov je mogoče preverjati tudi preko praks postavljanja kandidatov in kandidatke na izvoljivo mesto na kandidatni listi. Najprej smo jih zato vprašale, kateri dejavniki so odločilni za uvrstitev tako enih kot drugih na kandidatno listo. Večina (34%) vseh političnih vratarjev je menila, da je ključna prepoznavnost v lokalnem okolju, temu sta sledila predhodna politična angažiranost v stranki (22%) in velika verjetnost izvolitve (19%). Na bolj neposredno vprašanje: kateri je odločilni dejavnik za uvrstitev kandidata na izvoljivo mesto in kateri za postavitev kandidatke, pa sta prevladovala naslednja dejavnika: dosedanje izkušnje dela v stranki, pri kandidatu (32%) in 30 odstotkov pri kandidatki in visok vpliv v lokalnem okolju (29% pri kandidatu in 23% pri kandidatki). Nekoliko drugačni so bili odgovori vratarjev iz manjših mest, kjer je pri kandidatki z 29 odstotki prevladovala strokovna usposobljenost na specifičnem, za stranko/listo/iniciativo pomembnem področju, pri kandidatu pa je v manjših občinah prepričljivo prednjačil odgovor, da je pomemben njegov visok vpliv v lokalnem okolju (43%). (Sliki 7 in 8)

Slika 7: Odločilni dejavnik za umestitev kandidatke na izvoljivo mesto

Možni odgovori: Dosedanje izkušnje pri delu v lokalnem okolju; Dosedanje izkušnje dela v stranki; Osebno zaupanje v kandidatko; Visok vpliv kandidatke v lokalnem okolju; Strokovna usposobljenost na specifičnem, za stranko/listo/iniciativo pomembnem področju; Zaradi želje po povečanju deleža žensk v lokalnem svetniškem klubu; Drugo.

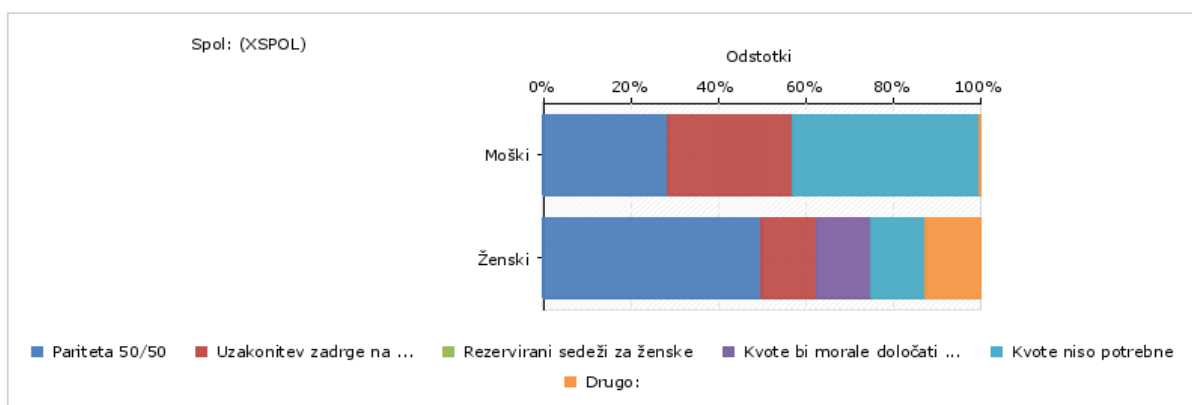
Slika 8: Odločilni dejavnik za umestitev kandidata na izvoljivo mesto

Možni odgovori: Dosedanje izkušnje pri delu v lokalnem okolju; Dosedanje izkušnje dela v stranki; Osebno zaupanje v kandidata; Visok vpliv kandidata v lokalnem okolju; Strokovna usposobljenost na specifičnem, za stranko/listo/iniciativo pomemben področju; Drugo.

Ob tem pa nismo mogli mimo vprašanja v zvezi z zakonodajo, ki spodbuja prisotnost žensk v politiki. Respondente_ke smo zato vprašali, kako pomembne se jim zdijo spolne kvote za doseganje večje zastopanosti žensk v politiki in večina (65%) je odgovorila, da se jim zdijo (zelo) pomembne. Pri tem je pomembno poudariti, da je večina (57%) je menila, da obstoječa rešitev (40 odstotna spolna kvota) ni ustrezna. Na vprašanje, kakšno spremembo bi predlagali, pa so moški večinoma (43%) menili, da kvote niso potrebne, medtem ko je večina žensk (50%) predlagala zakonodajno spremembo v smeri paritete 50-50. (Slika 9)

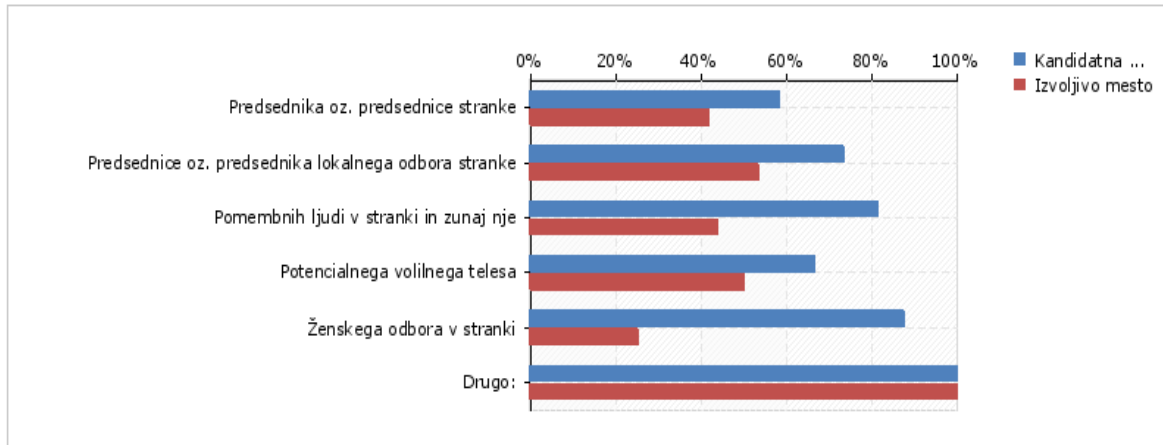
Slika 9: Predlog sprememb na področju zakonodaje glede kvot

Pomembno se nam je zdelo ugotoviti tudi, kdo so dejansko ljudje, čigar mnenje (in moč) je bistvenega pomena za uvrščanje kandidatov_k na kandidatne liste in čigavo za postavljanje na izvoljivo mesto. Respondenti so ocenili, da je za uvrstitev kandidata_ke na kandidatno listo ključno mnenje pomembnih ljudi v stranki iz zunaj nje, nato mnenje predsednika lokalnega odbora in končno tudi mnenje potencialnega volilnega telesa. Pri postavitvi kandidata_ke na

izvoljivo mesto pa je bilo podobno, le da po njihovem ključno vlogo odigrata mnenje predsednika lokalnega odbora ter mnenje pomembnih ljudi v stranki in zunaj nje, na tretjem mestu pa je bilo pomembno tudi mnenje potencialnega volilnega telesa. Potrebno je izpostaviti tudi, da so v tem primeru vratarji najpogosteje odgovorili »drugo«, kar pomeni, da očitno obstajajo še nekateri ljudje, čigar moči ne vidimo. (Slika 10)

Slika 10: Kdo odloča o uvrstitvi na kandidatno listino in postavitvi na izvoljivo mesto

Oba rezultata, tako tisti, ki priča o odnosu vratarjev do kvotne zakonodaje, kot ta, ki razkriva, kdo odloča o postavitvi kandidatov_k na kandidatno listino in izvoljivo mesto, sta izjemno pomenljiva z vidika številnih mednarodnih študij (Niven 1998; Tremblay in Pelletier 2001; Cheng in Tavitis 2011), ki so pokazale, da prisotnost ženskih političnih elit pozitivno vpliva na večjo številčnost žensk v politiki. Ženske prvič, podpirajo druge ženske pri vstopanju v politiko, študije so pokazale tudi, da politični vratarji rekrutirajo »sebi podobne«, kar pomeni, da bodo ženske verjetneje izbrale druge ženske, poleg tega pa se ženske aktivneje zavzemajo za zakonodajne rešitve, ki bi pomagale zvišati število žensk v politiki.

5. SKLEP

Po prikazanih rezultatih lahko sklenemo, da so bili le-ti v sozvočju z ugotovitvam s prejšnjimi, predvsem tistimi o ovirah in potrebah žensk, ki vstopajo v politiko. Tudi tu se je pokazalo, da ženskam ovire predstavljajo predvsem pomanjkanje izkušenj z delom v politiki, nizek ugled politike, ki bi lahko posledično škodoval njihovem ugledu in ugledu njihovih družin, poleg tega pa so vratarji kot oviro izpostavili pomanjkanje interesa žensk za delo v politiki, kar kot smo videli, izhaja predvsem iz njihovih predsodkih do žensk.

Do pomembnih ugotovitev smo prišli tudi na ravni lokalnega okolja. Videli smo, da politični vratarji iz manjših občin ocenjujejo, da volilni sistem negativno vpliva na izvolitvene možnosti žensk, kar je bilo ugotovljeno v več raziskavah. Potrdil se je tudi sum, da so predvsem manjša lokalna okolja bolj naklonjena moškim, kar pomeni, da v širši slovenski družbi še vedno vlada tradicionalna patriarhalna miselnost in stereotipne podobe moškosti in ženskosti. Povedna je tudi ugotovitev, kako v manjših občinah, kjer se odstotek žensk v politiki zaskrbljujoče nizek, prevladujejo tradicionalne vrednote, ki v ospredje postavljajo družino, najverjetneje tradicionalno družino z vlogo ženske kot njene glavne skrbnice.

Stereotipna obravnava žensk in moških se je pokazala tudi pri izbiri kandidat in kandidatov s strani političnih vratarjev. Pokazalo se namreč je, da ženske izbirajo prvenstveno na podlagi njihovega videza in ne na podlagi njihovih kompetenc, medtem ko je pri moških situacija obratna.

Kot že rečeno, so se potrdile tudi ugotovitve mednarodnih raziskav na tem področju, ki govorijo o tem, kako pomembno oviro predstavljajo moške politične elite in politični vratarji.

6. LITERATURA

ANTIĆ, Milica G. Slovene Political Parties and Their Influence on the Electoral Prospects of Women. V: CORRIN, Chris (ur.). *Gender and identity in Central and Eastern Europe*, (The Journal of communist studies and transition politics, Vol. 15, No. 1). Ilford: A Frank Cass Journal, str. 7 - 29 Niven, David. 1998. Party Elites and Women Candidates, *Women & Politics*, 19(2): 57-80.

Cheng, Christine in Margaret Tavtis. 2011. Informal Influences in Selecting Female political Candidates. *Political Research Quarterly*, 64(2): 460-471.

Pleš Murko, Angela in druge. 2011. Vpliv volilnih okrajev na izvoljivost žensk. Ljubljana: Ženski Lobi Slovenije. Dostopno prek: <http://www.zenskilobi.si/images/DOKUMENTI/ANALIZE/AnalizaIzvoljivostiVO.pdf> (11. september 2015).

Rasmussen, Jorgen. 1981. Female Political Career Patterns & Leadership Disabilities in Britain: The Crucial Role of Gatekeepers in Regulating Entry to the Political Elite. *Polity* (italic), 13(4): 600-620.

Thremlay, Manon in Rejan Pelletier. 2001. More Women Constituency Party Presidents: A Strategy for Increasing Number of Women Candidates in Canada?, *Party Politics*, 7(2): 157-190.